

Fra projekt til kultur

Analyse af Fri for Mobberi programmet

Udarbejdet af Wilke

for Mary Fonden og Red Barnet, 2018

 Mary Fonden
H. K. H. KRONPRINSESSE MARYS FOND

 Red Barnet

 | Wilke

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. INDLEDNING	3
1.2. Baggrund for undersøgelsen	3
2. RESUME.....	4
3. METODE	5
3.2. Eksplorativ undersøgelse.....	5
3.3. Kvantificering.....	6
4. ANALYSE.....	7
4.2. Opfattelse af Fri for Mobberi	7
4.3. Brug af Fri for Mobberi.....	9
4.4. Brug udspecificeret.....	11
4.5. Barrierer for brugen af Fri for Mobberi.....	15
4.5.1. Hypotese 1: Vi bruger Fri for Mobberi, når der er optræk til konflikt.....	16
4.5.2. Hypotese 2: Bamseven giver tryghed for børnene.....	16
4.5.3. Hypotese 3: Jeg synes ikke, at materialerne gør nogen forskel	17
4.5.4. Hypotese 4: Jeg har brugt materialerne længe og er blevet træt af dem.....	17
4.5.5. Hypotese 5: Jeg føler ikke, at jeg kender indholdet af Fri for Mobberi godt nok	18
4.5.6. Hypotese 6: Jeg glemmer, at vi har kufferten stående	19
4.5.7. Hypotese 7: Jeg har ikke opdaget de praksisser og aktiviteter, som er beskrevet i hæfterne	19
4.5.8. Hypotese 8: Fri for Mobberi fungerer fint til børnene, men ikke til fagpersonalet	20
4.5.9. Hypotese 9: Vi har aldrig afprøvet materialet til fagfolk i vores personalegruppe.....	20
4.5.10. Hypotese 10: Vi arbejder med Fri for Mobberi i en til to temauger/projektuger om året	21
4.5.11. Hypotese 11: Jeg mangler sparring og ideer i mit arbejde med Fri for Mobberi	21
4.5.12. Hypotese 12: Vi får ikke Fri for Mobberi lagt ind i planen for ugen (ikke fast på skemaet).....	22
4.5.13. Opsummering på hypoteser	23
4.6. Barrierer i relation til forældre og ledelsen.....	23
4.6.1. Prioritering på kommunalt niveau efterlyses.....	25
4.7. Indblik i brugen af kurser.....	27

1. INDLEDNING

Denne undersøgelse er udarbejdet af Wilke Markedsanalyse på vegne af Mary Fonden og Red Barnet i maj – juni 2018. Denne rapport opsummerer undersøgelsens hovedfund

1.2. BAGGRUND FOR UNDERSØGELSEN

Mary Fonden og Red Barnet er lykkedes med, at deres program Fri for Mobberi er Danmarks mest udbredte antimobbeprogram. Fri for Mobberi er ude i ca. 50 % af alle danske børnehaver og i ca. 40 % af alle skoler og SFO'er. Mary Fonden og Red Barnet vil styrke arbejdet med, at Fri for Mobberi bliver en kultur, der er indlejret i dagligdagen på de danske daginstitutioner og skoler og ikke blot et projekt, der benyttes til årlige temauger.

For at kunne løfte programmet ønsker Mary Fonden og Red Barnet et overblik over brugen af Fri for Mobberi-materialerne især med fokus på de udfordringer, som institutionerne møder i brugen af programmet. Denne undersøgelse har således sit primære fokus på at afdække brugen herunder manglende brug og afdække de barrierer, som der måtte ligge til grund herfor. Brugen er interessant, idet tidligere effektevalueringer viser, at systematisk brug af materialer samt forældreinddragelse øger effekten af programmet.

Undersøgelsen breder sig over de tre aldersgrupper, som Fri for Mobberi arbejder med;

- Dagpleje/vuggestue
- Børnehave
- Indskoling

Undersøgelsen er gennemført blandt fagpersonerne, men har til sigte at afdække brugen og engagementet blandt både personalet, ledelsen og forældre.

2. RESUMÉ

Undersøgelsen tegner samlet set et meget positivt billede af Fri for Mobberi programmet. Ud af de adspurgte brugere har hele 97 % en positiv eller meget positiv opfattelse af Fri for Mobberi. Vi oplever i høj grad, at den positive feedback skyldes at Fri for Mobberi giver nogle værktøjer, så fagpersonalet formår at omsætte teori til praksis i en ellers travl hverdag med mange gøremål. Derudover oplever fagpersonalet, at brugen af Fri for Mobberi har positiv indvirkning på fællesskabet blandt børnene, der især hjælpes til at have øje for hinanden, hjælper hinanden og viser egne grænser tydeligere.

Det har været afgørende for undersøgelsen at forstå, hvordan Fri for Mobberi bliver brugt i institutionerne, idet denne viden danner grundlag for, hvordan Mary Fonden og Red Barnet fremadrettet kan arbejde for at styrke programmets intention om at være kulturskabende. Det viser sig, at institutionerne i overvejende grad benytter Fri for Mobberi kontinuerligt med enkeltstående nedslag. Sådanne nedslag kan komme til udtryk ved tidlig SFO, skolestart, temauger, når nye børn kommer til eller situationer, hvor enkelte børn mistrives. Denne sporadiske brug er meget almindelig og viser, at Fri for Mobberi netop formår at løse nogle af de dilemmaer, som institutionerne og skolerne står overfor. Vi ser yderligere, at de institutioner og skoler, der bedst lykkes med den kontinuerlige brug, er bedre til at få sat Fri for Mobberi på skemaet eller lagt det ind i ugeplanerne. Flere af de institutioner, der endnu ikke har formået at formalisere deres brug af Fri for Mobberi udtrykker selv et ønske om, at de bliver mere strukturerede i deres brug af Fri for Mobberi, idet det sikrer, at programmet ikke glemmes i strømmen af andre gøremål.

Fri for Mobberi lægger op til, at værktøjerne benyttes i relation til flere målgrupper; børnene, forældre og fagpersonalet. Her ser vi en tydelig tendens til, at alle formår at bruge værktøjerne til børnene, idet dette falder mest naturligt. Men dernæst oplever vi en barriere i at udbrede arbejdet i de øvrige målgrupper. Kun 49 % af brugerne formår at anvende Fri for Mobberi i relation til forældre og brugen heraf handler ofte om et informativt sigte fremfor inddragelse og involvering. Færrest formår at anvende Fri for Mobberi i samarbejdet mellem fagpersonalet, hvilket ofte er betinget af, at dette kræver tid og ressourcer på personalemøder, der i forvejen har stramme dagsordener. Dette kan yderligere forklares ved, at fagpersonalet efterlyser større engagement og forståelse fra ledelsen, når det kommer til arbejdet med Fri for Mobberi.

Udover øget fokus på ledelsens rolle og fastlæggelse på skemaet, da viser undersøgelses validering af barrierer yderligere, at fagpersonalet efterlyser mere sparring og videndeling omkring arbejdet med Fri for Mobberi, her ses således en lyst og velvilje til at blive ved med at udvikle og forbedre sig.

3. METODE

Undersøgelsen var indledt i følgende faser:

I samarbejde med Mary Fonden og Red Barnet blev der afviklet et kick-off møde, hvor projektgruppen i samarbejde fik klarlagt problemstillingen og målsætningen. Derudover blev de interne og eksterne hypoteser diskuteret, der kunne have betydning for, at Fri for Mobberi endnu ikke var indlejret i kulturen i institutionerne og indskoling. Forud for mødet foretog Wilke desk-research, hvor gamle rapporter og viden blev gennemgået for yderligere at identificere hypoteser til den videre proces.

3.2. EKSPLOLATIV UNDERSØGELSE

Første del af analysen var kvalitativ og havde til hensigt at øge kendskabet til den kontekst, som Fri for Mobberi fungerer under. Her var formålet at blive klogere på hverdagen i institutionerne og deres brug af materialet fra Fri for Mobberi.

Den eksplorative undersøgelse kombinerede både interview og observation. Wilkes kvalitative eksperter skulle igennem dybdeinterviewene omkring følgende overordnede temaer:

- Opfattelse
- Ønsket formål
- Implementering
- Brugen af programmet

Alle interviewene foregik i institutionerne, da Wilke samtidig foretog observationer, der skulle understøtte interviewet. Der var samlet set afsat 2 timer hertil. Observationerne foregik ved, at Wilkes moderatorer blev vist rundt i institutionen samt så kuffertens og materialernes fysiske placering. I nogle tilfælde deltog Wilke yderligere i aktiviteter i institutionerne, hvor elementer fra Fri for Mobberi blev benyttet. Ved at inddrage observation kunne Wilke opnå en forståelse af, om

materialerne fra Fri for Mobberi var let tilgængelige i hverdagen for både børn og voksne og om arbejdet med inklusion og fællesskabet var noget, der aktivt blev kommunikeret til forældrene.

Der blev gennemført 18 interview og observationer i denne fase fordelt med udgangspunkt i:

- 6 interview i vuggestuer
- 6 interview i børnehaver
- 6 interview i indskolingen

Alle interviewdeltagere skulle have erfaring med Fri for Mobberi, og der var samtidig en spredning på, hvor ofte materialet blev brugt. Der blev benyttet følgende inddeling for at sikre en spredning i brugen af programmet:

- Fri for Mobberi bruges i meget høj grad af hele personalet i institutionen
- Fri for Mobberi bruges af nogle men ikke af hele personalet i institutionen
- Fri for Mobberi bruges i meget lille grad i institutionen

I rapporten vil det fremgå af alle citater, hvilken kategori deltageren befinder sig i.

3.3. KVANTIFICERING

Efter den kvalitative del, blev resultaterne kvantificeret, så der kunne fastslås hvor store andele i forskellige målgrupper, der havde hvilken adfærd. Det vil sige, hvor mange i forskellige målgrupper, der bruger materialerne fra Fri for Mobberi og hvordan de bruges i institutionerne.

Der blev udarbejdet et spørgeskema med afsæt i de kvalitative indsigter. Undersøgelsen blev gennemført via de kontaktinformationer Fri for Mobberi havde i deres database. Der blev sendt e-mails bredt ud til institutioner og skoler fra databasen, og der blev suppleret yderligere med telefoninterviews. Samlet set, blev der opnået 262 besvarelser af undersøgelsen. Der blev opnået færrest besvarelser fra vuggestuerne, hvilket formentlig skyldtes, at materialet henvendt til denne målgruppe var forholdsvis nyt.

4. ANALYSE

Analysen giver et samlet billede af opfattelsen, brugen og udfordringerne i relation til Fri for Mobberi. I de tilfælde, hvor der er tydelig forskel mellem de tre aldersgrupper; vuggestuer, børnehaver og indskoling, da vil det tydeligt fremgå af rapporten.

4.2. OPFATTELSE AF FRI FOR MOBBERI

Vi oplever tydeligt i den eksplorative fase og efterfølgende kvantificering, at der er en entydig positiv opfattelse af Fri for Mobberi. Hele 97 % af de adspurgte brugere har en meget positiv eller positiv opfattelse af Fri for Mobberi. Fagpersonalet fremhæver ofte, at Fri for Mobberi bygger på et positivt værdisæt og med en mission, som man nærmest ikke kan erklære sig uenig i. I dialogen med fagpersonalet italesætter de samtidig, at de oplever en tendens til øget egocentriske børn i dag. Med megen fokus på egne behov, da bliver arbejdet med inklusion og fællesskab en endnu vigtigere dagsorden i institutionerne.

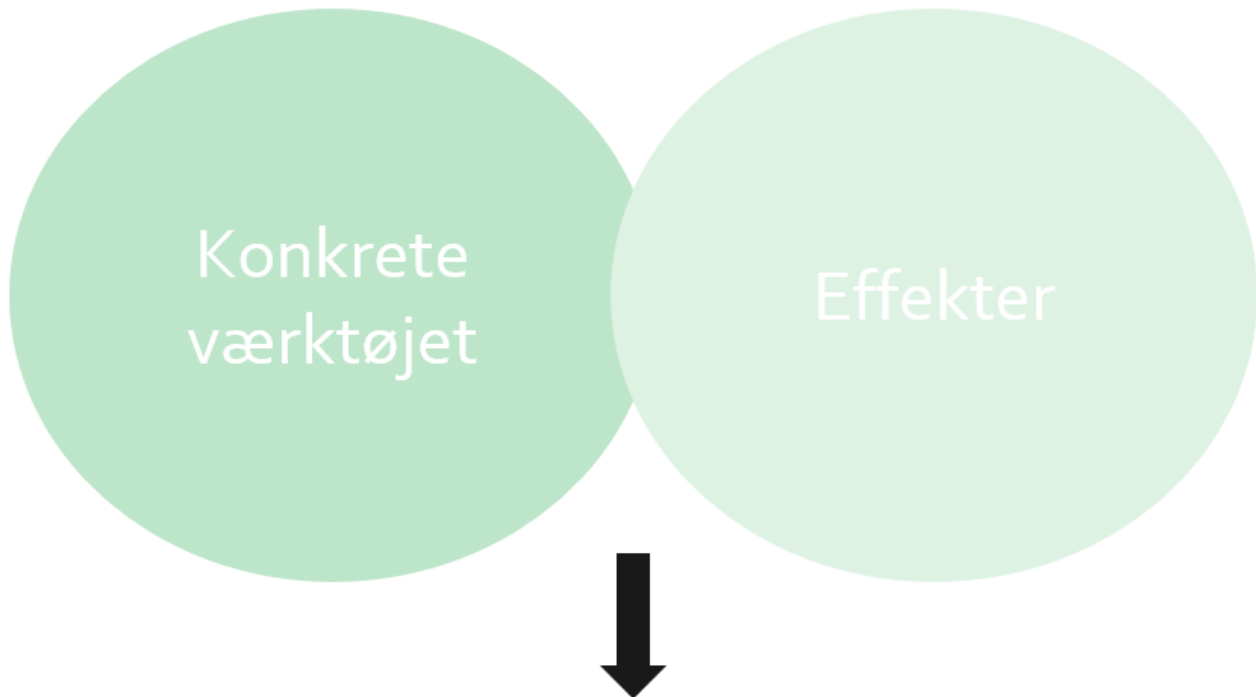
Fri for Mobberi bygger på de fire værdier; tolerance, respekt, omsorg og mod, hvilket hele 73% af undersøgelsens deltagere kan erindre. De fire værdier stemmer ifølge fagpersonalet overens med grundstenene i pædagoguddannelsen, hvormed indholdet fra programmet hverken er ukendt eller nyt for fagpersonalet. Men Fri for Mobberi fungerer som en løftestang for fagpersonerne, der formår at flytte teorien ud i praksis. Fri for Mobberi giver igennem sine konkrete værktøjer og øvelserne, fagpersonalet elementer, som de direkte kan gøre brug af i deres arbejde. Derfor ser flere fagpersoner ikke Fri for Mobberi som noget, der decideret kan ændre kulturen, men noget der kan være med til at fremme den ønskede kultur;

Det er noget, som jeg godt vidste i forvejen. Men når jeg har kufferten, så har jeg pludselig noget, der er nemt at bruge og det hjælper mig i en hverdag, hvor der ikke er meget tid til forberedelse.

- Pædagog, børnehaver, bruger i høj grad programmet

Ovenstående citat forklarer på fin vis, hvordan Fri for Mobber understøtter fagpersonalets arbejde og hjælper til at fremme det pædagogiske arbejde. Fagpersonalet har i dybdeinterviewene uhjulpet sat ord på, hvilken betydning Fri for Mobberi har i deres arbejde og dette kan skitseres på følgende måde:

Fri for Mobberi skaber ikke en decideret kulturændring, men får arbejdet omkring inklusion og mobning til at **leve** i institutionerne.

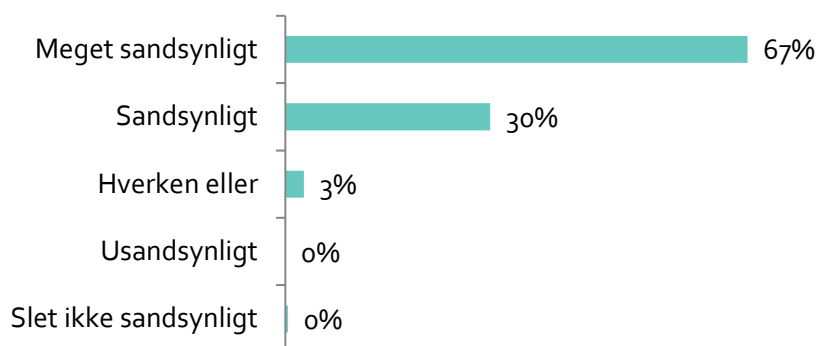
De konkrete værktøjer refererer til de elementer, der ligger i Fri for Mobberi kufferten såsom samtaletavler, Bamseven, musik mm. Det er således meget værdsat, at Mary Fonden og Red Barnet formår at omsætte teorien til nogle praktiske værktøjer, der er givtige i det daglige arbejde. Denne undersøgelse har ikke haft til hensigt at måle effekterne af Fri for Mobberi, men trods dette har vi i den eksplorative fase fået mange fortællinger omkring, hvordan programmet har positiv indvirkning på børnegrupperne og enkelte børn, der forinden havde det svært i fællesskabet. Fagpersonalet i institutionerne fremhæver følgende 6 indikatorer som udtryk for, at Fri for Mobberi lever og har indflydelse på dagligdagen:

1. Børnene benytter STOP-tegnet (0-3-årige)
2. Børnene bruger selv og henter den lille Bamseven til andre, når der er behov herfor (0-6-årige)
3. Fri for Mobberi materialet er synligt i institutionen og især på de enkelte stuer (0-6-årige)
4. Fagpersonalet oplever, at forældrene spørger ind til børnenes væremåde og ser forandringer (3-6-årige)
5. Børnene bruger Fri for Mobberi uhjulpent ved igennem plakater og/eller samtaletavler at sætte ord på situationen og deres følelser (0-9-årige)
6. Fri for Mobberi er en fast del af hverdagen i institutionen/skolen ud fra en strategisk beslutning (0-9-årige)

De positive tilkendegivelser omkring Fri for Mobberi kommer yderligere til udtryk ved, at der er stor velvillighed til at anbefale Fri for Mobberi:

Hvor sandsynligt er det, at du vil anbefale Fri for Mobberi til en ven, kollega eller andre, som arbejder med 0-9-årige børn?

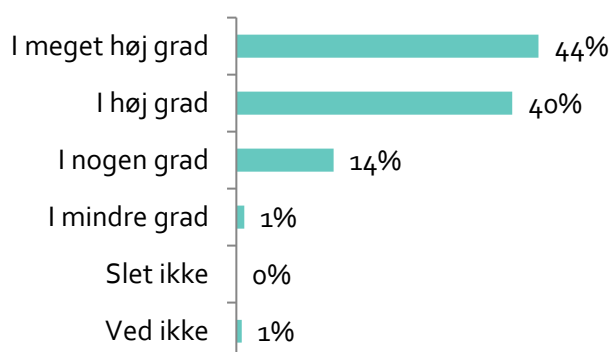

Som ovenstående tabel viser, så er det meget sandsynligt eller sandsynligt, at 97 % af brugerne vil anbefale Fri for Mobberi til andre, der arbejder med 0-9-årige børn.

4.3. BRUG AF FRI FOR MOBBERI

Til trods for både positiv opfattelse og stor anbefalingsvillighed så viser undersøgelsen dog, at der er en anelse færre brugere, der i høj grad synes, at Fri for Mobberi er brugbart i hverdagen i forhold til at forebygge mobning.

Synes du Fri for Mobberi er brugbart i hverdagen ift. at forebygge mobning?

Tabellen viser, at 84 % i meget høj grad eller høj grad synes, at Fri for Mobberi er brugbart i hverdagen. Der er nærmest ingen, som oplever, at Fri for Mobberi ikke er brugbart. Det bør dog være et succeskriterie, at alle brugere af programmet oplever, at det er brugbart i hverdagen og dermed ligger her et målbart forbedringspotentiale for Mary Fonden og Red Barnet.

Når vi kigger nærmere på, hvordan Fri for Mobberi bruges i institutionerne, så vidner vores observationer om, at programmet benyttes og prioriteres forskelligt. Et nøgleord, der ofte går

igen, når fagpersonalet reflekterer over deres brug af Fri for Mobberi er *planlægning*. Planlægning opleves som en udfordring for langt de fleste:

 Der er ingen forberedelsestid i vuggestuen, så jeg ved ikke hvornår, at jeg skal sætte mig mere ind i det. Jeg har hørt fra andre, at de tager tingene med hjem og læser det. Men når der ikke er forberedelsestid, så er det endnu vigtigere, at det er nemt at gå til.

- Pædagog, vuggestue, programmet bruges af nogle

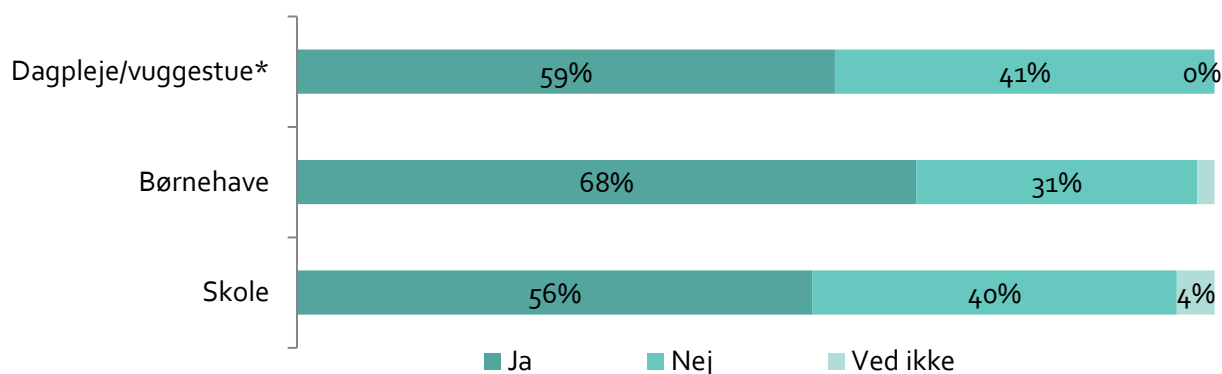
Det handler ikke altid udelukkende om forberedelsestid, men også kollegaers manglende forståelse for, hvad det kræver at arbejde med inklusion. Nedenstående citat viser, hvordan en pædagog oplever at blive kastet ud i arbejdet med inklusion og mobning:

 Nogle gange kan læreren finde på at sige: De er godt nok urolige i dag, kan du ikke lige lave noget for at ordne det. Og så står jeg der.”

- Pædagog, skole, bruger i mindre grad programmet

Idet manglende planlægning fremstår som en barriere i den eksplorative fase, da søger vi yderligere indblik heri i den efterfølgende kvantificering. Nedenstående tabeller viser, hvorvidt brugen af Fri for Mobberi er formaliseret i institutionerne/skolerne. Formaliseringen sker via aktivitetsplaner, ugeplaner, årshjul, hjemmesider og anti-mobbestrategier.

Er brugen af Fri for Mobberi 'formaliseret' hos jer, således at det f.eks. er skrevet ind i et årshjul, læreplaner eller lignende at det skal bruges?

Note: stjernen angiver en lille base (n =29)

Der er få besvarelser i kategorien dagpleje/vuggestue, hvorfor det kan være svært at konkludere meget herpå, men deres brug af Fri for Mobberi ligger umiddelbart på niveau med skolernes. Skolerne halter således efter børnehaverne i forhold til, hvor formaliseret brugen af Fri for Mobberi er. I skolerne er pædagogerne ansvarlige for programmet og her italesætter flere, at skolereformen har medført nogle andre rammer for deres rolle, og forståelsen af denne rolle har været længe undervejs.

 Jeg følte i starten, at jeg bare var en ekstra voksen. En person, der kunne tage sig af konflikter eller de elever, der havde det svært. Men nu hvor vi arbejder mere kontinuerligt med Fri for Mobberi, så har jeg pludselig fået noget, som er mit ansvarsområde, og det er motiverende.

- Pædagog, skole, programmet bruges af nogle

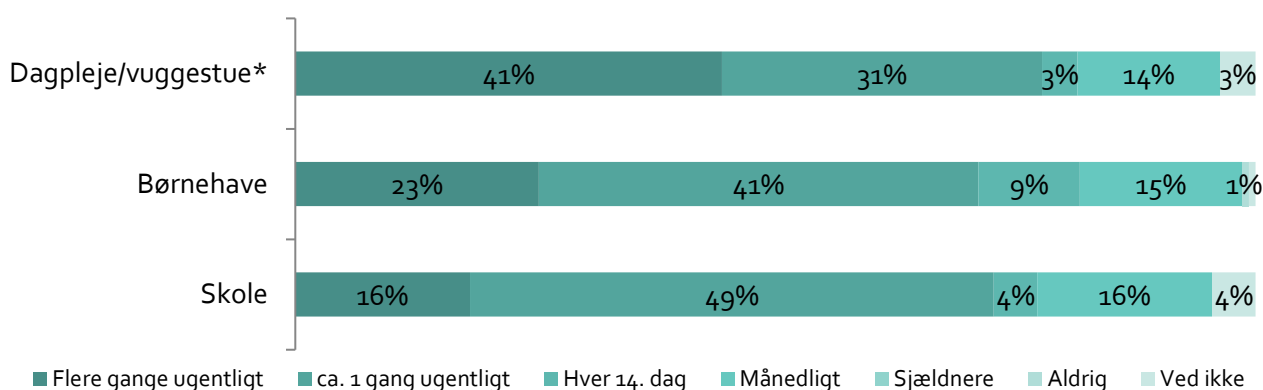
At arbejde med inklusion og fællesskab bliver ofte sekundært ifølge pædagerne på skoleniveau, idet der måles på elevernes akademiske performance.

 Vi er en skole, der er kendt for vores høje faglige niveau. At skulle arbejde med noget mere socialt og umålbart på skema har derfor været en kamp.

- Pædagog, skole, programmet bruges af nogle

For nogle skoler er der altså stadig noget vej til, at arbejdet med inklusion og fællesskab prioriteres. Det er også på skolerne, at Fri for Mobberi i mindst grad benyttes flere gange ugentligt.

Hvor ofte anvender I materialer fra Fri for Mobberi i institutionen/skolen?

Note: stjernen angiver en lille base (n =29)

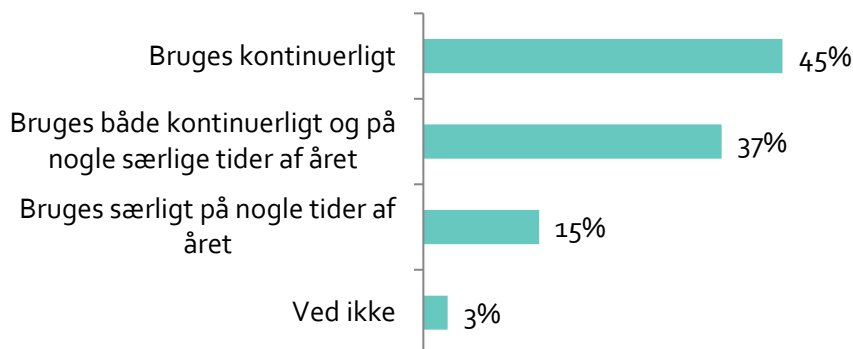
Ovenstående tabel viser, at to ud af tre institutioner/skoler anvender materialer fra Fri for Mobberi ugentligt. Og vuggestuerne udmærker sig ved at være de, der oftest anvender materialerne flere gange ugentligt. Samlet set viser dette, at 88 % bruger Fri for Mobberi månedligt.

4.4. BRUG UDSPECIFICERET

Mary Fonden og Red Barnet har en målsætning om, at Fri for Mobberi netop bruges kontinuerligt og ikke i enkeltstående tilfælde f.eks. som en årlig temauge. Det kan derfor bekræftes, at brugerne i høj grad efterlever denne målsætning. Men undersøgelsen viser dog også yderligere, at brugen af

Fri for Mobberi intensiveres på særlige tidspunkter af året. Nedenstående tabel viser, hvordan fagpersonalet selv kendetegner deres brug af Fri for Mobberi:

Bruges Fri for Mobberi kontinuerligt i løbet af året hos jer, eller er der nogle tidspunkter på året hvor det bruges mere end andre?

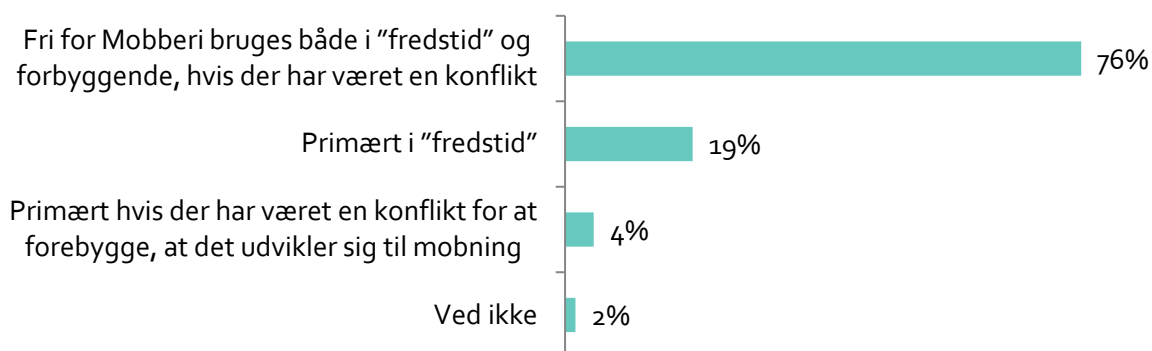

Der er 52 % af fagpersonalet, der bruger Fri for Mobberi på særlige tidspunkter af året. Der er både nogle strukturelle årsager og årsager relateret til børnenes bedste, der ligger til grund for, at fagpersonalet intensiverer brugen på nogle tidspunkter:

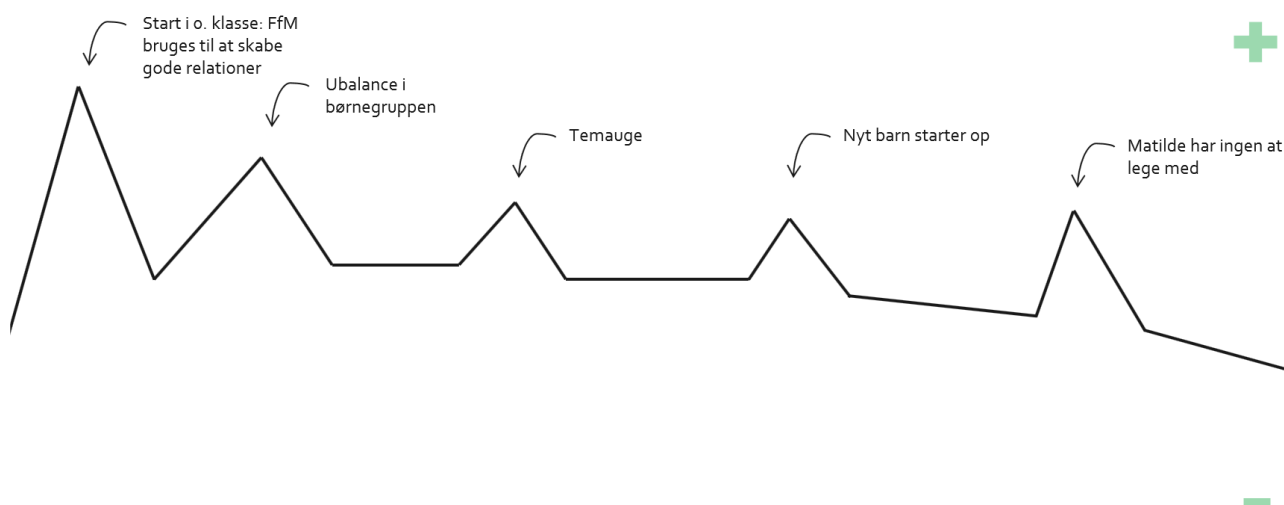
Strukturelle årsager	Med udgangspunkt i børnene
<ul style="list-style-type: none"> • Temauger • Efter skolestart og ferieperioder • Når den helt store Bamseven kommer på besøg • Fast én gang om måneden • Når der starter nye børn op • I forbindelse med vores Bamsefest 	<ul style="list-style-type: none"> • Når børn skal inkluderes i fællesskabet (ofte nye børn) • Hvis nogle børn er hårde ved hinanden • Hvis vi oplever ubalance i børnegrupperne • Hvis/når der opstår behov i løbet af året

I undersøgelsen har vi benyttet begrebet fredstider, der skal symbolisere en tilstand, hvor der ikke er åbenlyse udfordringer med mobning eller eksklusion. Dette begreb har vi benyttet i identificeringen af, hvornår programmet bliver brugt i institutionerne/skolerne.

Bruges Fri for Mobberi primært i 'fredstid' eller til at håndtere, hvis der f.eks. har været en konkret konflikt?

Som ovenstående tabel viser, så tilkendegiver hele 79 % af fagpersonalet, at de bruger Fri for Mobberi både forebyggende og i forbindelse med konkrete konflikter. Kun 4 % tilkendegiver at værktøjerne primært bruges, når der har været en konflikt for at forebygge, at det udvikler sig til mobning. Som nedenstående model viser, så er det helt naturligt, at brugen af Fri for Mobberi intensiveres i nogle perioder, hvor der sker ubalance i en gruppe, nye børn kommer til eller lignende.

Det er målsætningen, at Fri for Mobberi benyttes kontinuerligt og undersøgelsen kan således bekræfte, at langt de fleste institutioner efterlever dette. Der kan dog være nogle strategiske indsatsområder, hvor Mary Fonden og Red Barnet med fordel kan skabe målrettet materiale såsom førskole-SFO og overgangene i institutionslivet.

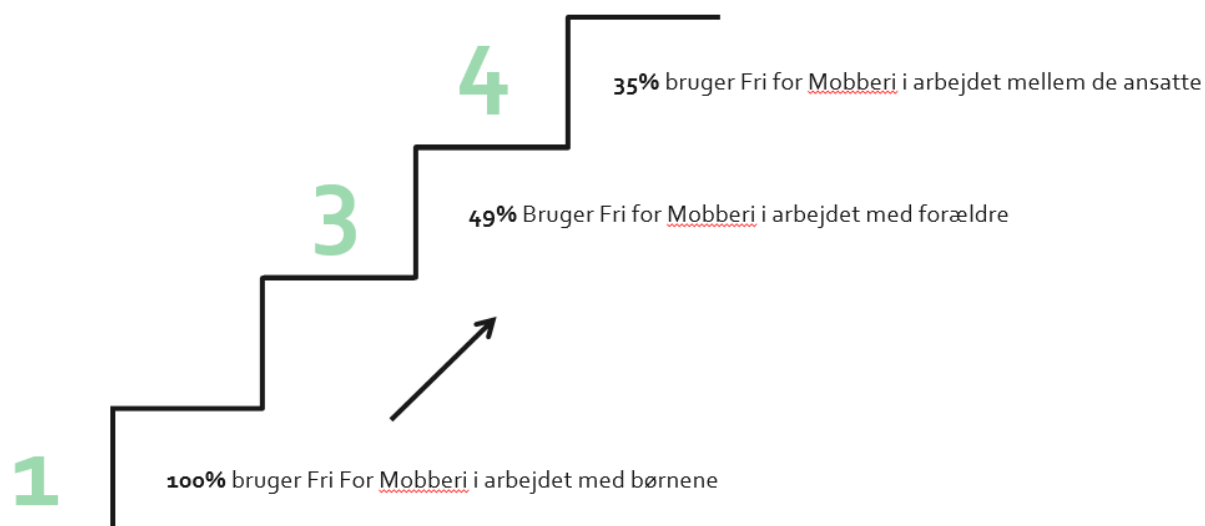
 Vi er begyndt at bruge meget af materialet, når vi får de kommende elever i førskole-SFO og det fungerer rigtig godt. Det er jo ekstra godt, når så de kender det fra børnehaven.

- Pædagog, skole, bruger i høj grad programmet

Citatet her fortæller samtidig, at nogle skoler oplever en genkendelighed, når deres elever præsenteres for Fri for Mobberi. Vi har set denne tendens enkelte steder, hvor der i kommunen eller dagtilbuddet er konsensus omkring, at der arbejdes med Fri for Mobberi. De institutioner, der oplever genkendeligheden fra børnene, motiveres i høj grad heraf og er positive overfor fortsat at arbejde hermed.

Men undersøgelsen viste allerede ud fra de eksplorative studier, at implementeringen af Fri for Mobberi sker meget forskelligt, men at der er ét fælles karakteristika omkring, at fokus først og fremmest er børnene. Nedenstående model viser, at implementeringen sker i trin og ikke alle bevæger sig hele vejen op ad trappen. Derudover mangler trin 2 i modellen, hvilket er gjort bevidst for at illustrere, at springet fra at arbejde med børnene til yderligere forældre og fagpersonalet er meget stort.

Hvilket arbejde har Fri for Mobberi indflydelse på?

Det følgende afsnit vil gå i dybden med de barrierer, som Fri for Mobberi møder. Disse barrierer knytter sig både til produkter og inddragelse af de forskellige interessenter såsom fagpersonalet, ledere og forældre.

Vi vil i rapporten kort berøre brugen af Universet, der er det digitale univers, der knytter sig til Fri for Mobberi i indskolingen. Her viser undersøgelsen at 52% af brugerne på skoleniveauet (6-9-årige) benytter Universitet som en del af Fri for Mobberi, mens 32 % ikke bruger Universitet. At

over halvdelen bruger Universet opfattes positivt om end, at der er en klar målsætning om at opnå flere brugere, idet brugerne selv mener, at det digitale univers styrker deres brug og elevernes involvering i Fri for Mobberi.

Det betyder noget, at vi bruger Universet aktivt og at eleverne selv kan følge med på skærmen. Det gør det også noget nemmere, når øvelser og lege er beskrevet der, så kræver det mindre af mig.

- Pædagog, indskoling, bruger i høj grad programmet

I samme ombæring hører vi også flere pædagoger på børnehaveniveau efterlyse det digitale element.

Jeg ved fra min egen søns skole, at de bruger noget digitale som supplement. Jeg tror, at det kan fungere lige så fint hos os, da vi jo har computer og iPads på stuerne.

- Pædagog, børnehave, bruger i mindre grad programmet

Disse indsigter, hvor det digitale element værdsættes og efterlyses på børnehaveniveauet, understøtter tidligere undersøgelser foretaget på vegne af Mary Fonden og Red Barnet. Og arbejdet med at optimere og udvikle herpå er allerede i gang.

4.5. BARRIERER FOR BRUGEN AF FRI FOR MOBBERI

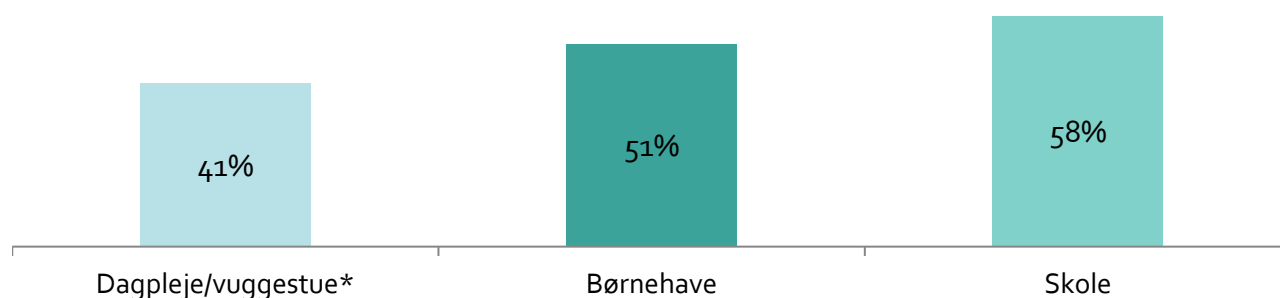
Med afsæt i den eksplorative fase og hypoteser udarbejdet i samarbejde med Mary Fonden og Red Barnet blev der udarbejdet 12 barrierer for brugen af Fri for Mobberi, som vi søgte be- og afkræftet i den kvantitative undersøgelse. De 12 barrierer er:

1. Vi bruger Fri for Mobberi, når der er optræk til konflikt
2. Bamseven skaber tryghed for børnene
3. Jeg synes ikke, at materialerne gør nogen forskel
4. Jeg har brugt materialerne længe og er blevet træt af dem
5. Jeg føler ikke, at jeg kender indholdet af Fri for Mobberi godt nok
6. Jeg glemmer, at vi har kufferten stående
7. Jeg har ikke opdaget de praksisser og aktiviteter, som er beskrevet i hæfterne
8. Fri for Mobberi fungerer fint til børnene, men ikke til fagpersoner
9. Vi har aldrig afprøvet materialet til fagfolk i vores personalegruppe
10. Vi arbejder med Fri for Mobberi i en til to temauger/projektuger om året
11. Jeg mangler sparring og ideer i mit arbejde med Fri for Mobberi
12. Vi får ikke Fri for Mobberi lagt ind i planen for ugen (ikke fast på skemaet)

4.5.1. Hypotese 1: Vi bruger Fri for Mobberi, når der er optræk til konflikt

Som allerede præsenteret, så viser denne undersøgelse, at Fri for Mobberi benyttes, når der er optræk til konflikt men, at denne brug sjældent står alene. Hypotesen kan således hverken be- eller afkræftes, men vi kan konkludere, som vist i nedenstående tabel, at jo ældre børnene er, des mere bruges Fri for Mobberi i forbindelse med konflikter.

Vi bruger Fri for Mobberi, når der er optræk til en konflikt

Note: stjernen angiver en lille base (n =29)

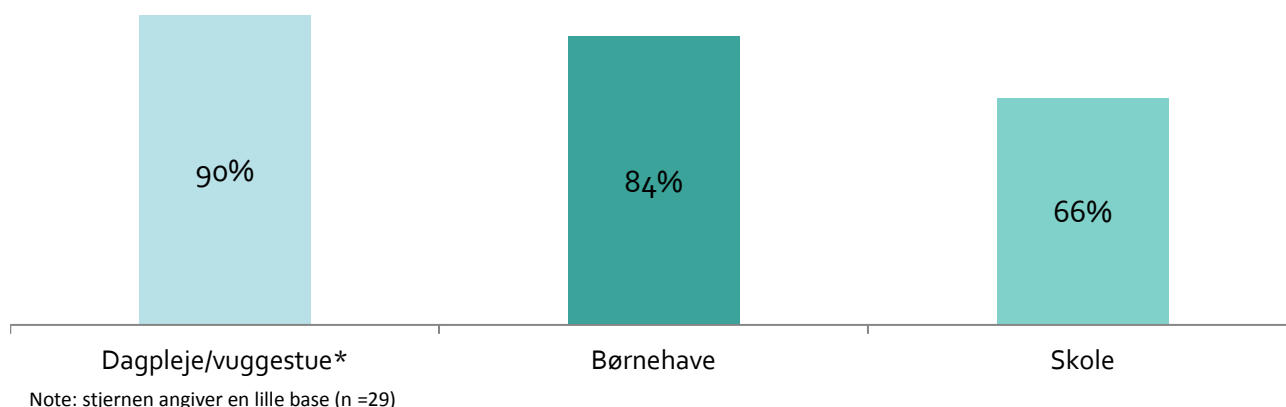
Den tendens, som tabellen viser, synes meget naturligt, idet der oftere er konflikter blandt de større børn, og disse kommer tydeligere til udtryk.

4.5.2. Hypotese 2: Bamseven giver tryghed for børnene

Vi søgte også afklaring på Bamsevens rolle, idet dette kunne give nogle indikationer på, hvor meget bamsen kan og bør fylde i materialet til de forskellige aldersgrupper. I den eksplorative undersøgelse fandt vi tydelige tegn på, at Bamseven er et element, der primært benyttes i vuggestue og børnehaverne. Det er sjældnere, at Bamseven benyttes i indskoling, og her sker brugen oftest, hvis børnene kender hertil fra børnehaven. Men som nedenstående tabel viser, så fungerer Bamseven som et stærkt tryghedsskabende element.

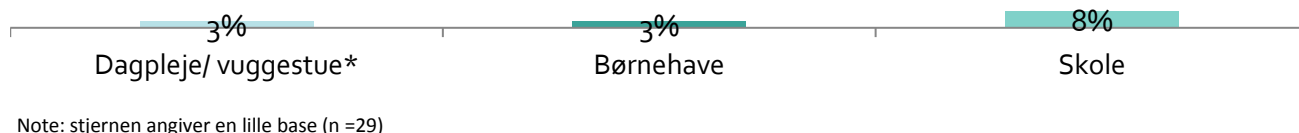
Bamseven skaber tryghed for børnene

4.5.3. Hypotese 3: Jeg synes ikke, at materialerne gør nogen forskel

Blandt de fire næste hypoteser viser sig samme mønstre i, at disse ikke kan bekræftes og dermed ikke er en barriere for brugen af programmet. Når deltagerne spørges til, om materialer ikke gør nogen forskel, er der således få, der erklærer sig enig heri.

Jeg synes ikke, at materialerne gør nogen forskel

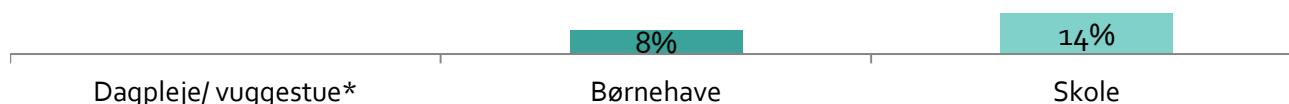
Både blandt vuggestuerne og børnehaverne er der altså kun 3%, der erklærer sig enig i, at Fri for Mobberi ikke gør nogen forskel. Dette tal er lidt højere i indskolingen med 8%, men dog er vores analyse ikke, at det tegner et negativt billede eller tendens, idet vi tidligere har fastslået, at anbefalingsvilligheden generelt er stor.

4.5.4. Hypotese 4: Jeg har brugt materialerne længe og er blevet træt af dem

Fjerde hypotese omhandler materialer og hvorvidt, at man som fagperson er blevet trætte af brugen. Her er ingen i vuggestuerne, der er enige i udsagnet, hvilket ikke er overraskende, idet Fri for Mobberi kun har eksisteret få år til dette niveau. Dog oplever 14% af indskolingen, at de er blevet trætte af materialerne. Her lærte vi yderligere i den eksplorative fase, at der med fordel kan formidles flere øvelser på Universet, idet dette ofte bruges som redskab. Hvis der arbejdes med at

øge mængden og rotationen på Universet, da bør trætheden med materialet således kunne imødekommes. Med 8% af børnehaverne, der tilkendegiver en træthed med materialerne, da opleves vi ikke dette som en afgørende barriere for brugen.

Jeg har brugt materialerne længe og er blevet træt af dem

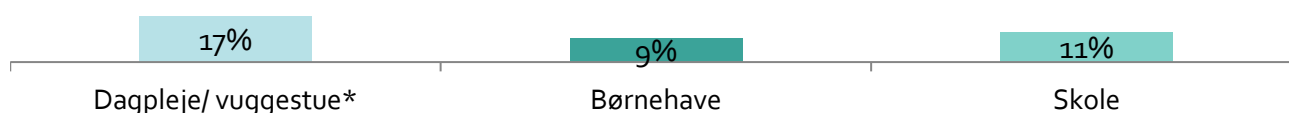

Note: stjernen angiver en lille base (n =29)

4.5.5. Hypotese 5: Jeg føler ikke, at jeg kender indholdet af Fri for Mobberi godt nok

De foregående hypoteser giver ikke megen indblik i, hvilke barrierer Fri for Mobberi indeholder. Men når vi ser nærmere på den femte hypotese omkring kendskab til indholdet af Fri for Mobberi, der erklærer lidt flere sig enige i barrieren.

Jeg føler ikke, at jeg kender indholdet af Fri for Mobberi godt nok

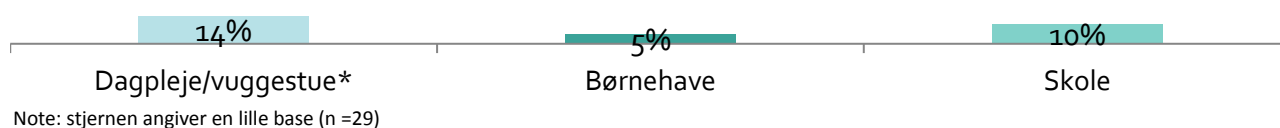
Note: stjernen angiver en lille base (n =29)

Ca. hver tiende i børnehaverne og indskolingen føler ikke, at de kender indholdet i Fri for Mobberi godt nok. Dette tal er højere, når det drejer sig om vuggestuerne, der dog som beskrevet ovenfor stadig er ved at stifte bekendtskab hermed. Igen er dette altså ikke en afgørende barriere, men der er lidt potentiale at hente heri, idet øget kendskab til materialet kan sikre en mere varieret brug heraf, så fagpersonalet ikke tyr til brug af de samme elementer igen og igen.

4.5.6. Hypotese 6: Jeg glemmer, at vi har kufferten stående

Undersøgelsen sjette hypotese omhandler hvorvidt, at institutionerne glemmer, at de har kufferten stående og dermed ikke får den brugt som tilsigtet. Denne hypotese kan afkræftes i det tallene er lave og igen højest ved vuggestuerne, hvor kufferten stadig er ny og rutinerne omkring indholdet skal etableres.

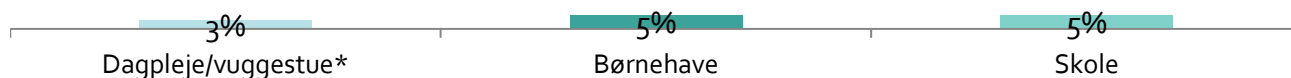
Jeg glemmer, at vi har kufferten stående

4.5.7. Hypotese 7: Jeg har ikke opdaget de praksisser og aktiviteter, som er beskrevet i hæfterne

Det kom frem i den eksplorative fase, at flere deltagere ofte ikke læser faghæftet og dermed ikke får brugt indholdet heri. I faghæftet ligger mange beskrivelse af aktiviteter, der kan benyttes i arbejdet med Fri for Mobberi. Men som nedenstående tabel viser, så er deltagerne uenige i denne hypotese og tilkendegiver, at de har opdaget de aktiviteter og praksisser, der ligger i hæftet.

Jeg har ikke opdaget de praksisser og aktiviteter, som er beskrevet i hæfterne

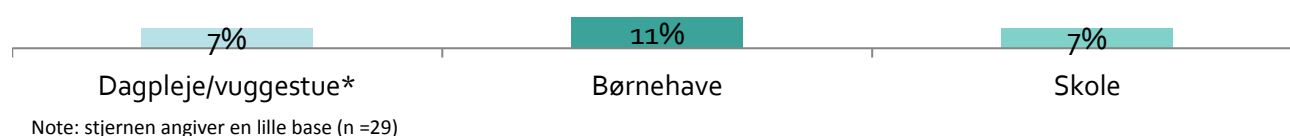
Note: stjernen angiver en lille base (n =29)

Selvom hypotesen kan afkræftes, så viser undersøgelsens dybdeinterviews stadig, at der er et forbedringspotentiale knyttet til faghæftet. Et teksttungt faghæfte ligger langt fra hverdagen i institutionerne, hvor der ingen forberedelsestid er. Her kan i højere grad arbejdes med mindre og mere håndterbare formater, der er nemt at gå til uanset erfaringsgrundlag med programmet.

4.5.8. Hypotese 8: Fri for Mobberi fungerer fint til børnene, men ikke til fagpersonalet

Blandt hypoteserne er der to, der drejer sig om fagpersonalets rolle. Først og fremmest er der opstillet en hypotese om, at materialet fungerer fint til børnene, men ikke til fagpersonalet. Som tabellen viser, så kan undersøgelsens deltagere ikke bekræfte dette.

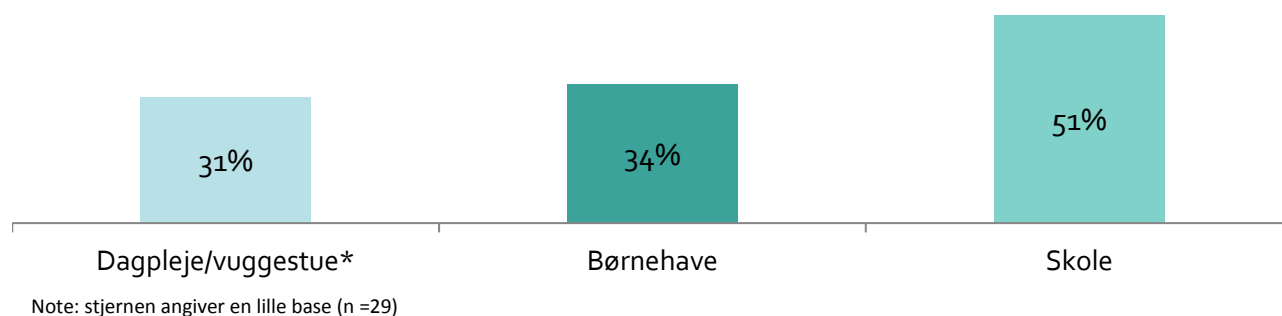
Fri for Mobberi fungerer fint til børnene, men ikke til fagpersoner

4.5.9. Hypotese 9: Vi har aldrig afprøvet materialet til fagfolk i vores personalegruppe

Men når vi dernæst spørger til hvor mange, der aldrig har afprøvet kuffertens indhold til fagpersonalet, da tegner sig et lidt andet billede.

Vi har aldrig afprøvet materialet til fagfolk i vores personalegruppe

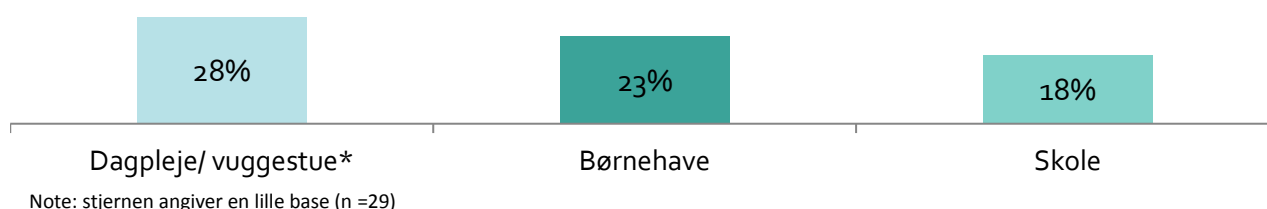

Med hele 51% er skolerne overrepræsenteret, når det drejer sig om ikke at bruge materialet til fagpersonalet. Vuggestuerne og børnehaverne er ikke langt efter med henholdsvis 31% og 34%, der aldrig har brugt materialet. Her tegner sig således et billede af, at fagpersonalet er positive omkring materialet, men at materialet trods dette ikke kommer i spil. Ønsket for Mary Fonden og Red Barnet er, at materialet kan benyttes til personale- og stuemøder, men derudover være et begrebsapparat, der benyttes i den daglige dialog om børnene og kollegaerne. Her er altså et område, hvor Mary Fonden og Red Barnet har en fremtidig opgave i at motivere til og vise værdien i, at materialet også benyttes til fagpersonalet.

4.5.10. Hypotese 10: Vi arbejder med Fri for Mobberi i en til to temauger/projektuger om året

Vi har også testet brugen af temauger, idet hypotesen er, at Fri for Mobberi ofte bliver brugt som et input i temauger fremfor den mere kontinuerlige brug. Det tegner sig dog et billede af, at nogle bruger Fri for Mobberi i udvalgte uger, men samtidig også bruger programmets indhold mere kontinuerligt.

Vi arbejder med Fri for Mobberi i en til to temauger/projektuger om året

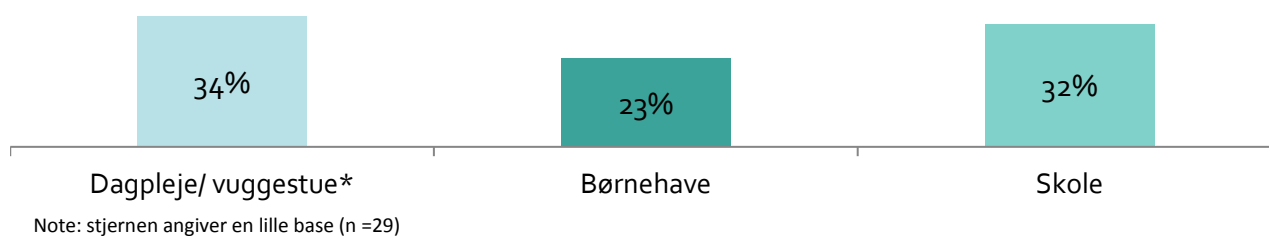

Som ovenstående tabel viser, så er det et begrænset antal, der arbejder med Fri for Mobberi som en del af en temauge. Dermed opfattes det ikke at være en barriere, at Fri for Mobberi betragtes som et program, der begrænser sig til specifikke perioder. Dette blev yderligere underbygget i afsnit 4.4. *Brug udspecificeret*, idet brugen både knytter sig til strukturelle årsager og med udgangspunkt i børnene.

4.5.11. Hypotese 11: Jeg mangler sparring og ideer i mit arbejde med Fri for Mobberi

I gennem dybdeinterviewene blev der gentagende gange sat ord på, at det kan være svært at komme i gang med programmet, og de fleste efterspørger i denne proces at kunne have faglig sparring omkring indholdet og anvendelsen heraf. Som nedenstående tabel viser, så kan hver tredje særligt indenfor vuggestuerne og skolerne bekræfte, at de savner sparring og ideer i arbejdet med Fri for Mobberi.

Jeg mangler sparring og ideer i mit arbejde med Fri for Mobberi

Den manglende sparring er ofte et udtryk for at få har deltaget på kurser i Fri for Mobberi. Vi har oplevet flere forskellige tilgange til at løse denne barriere og et godt eksempel er, at der opbygges samarbejdsrelationer på tværs af institutioner. Nedenstående citat er fra en vuggestue, der oplevede stor gavn af eksternt samarbejde:

 Jeg synes virkelig, at det var svært at komme i gang. Jeg er glad for, at der var flere fra byen afsted, så vi kan bruge hinanden lidt. Når vi mødes, så taler vi om, hvordan de forskellige griber det an, deler programmer og spørger hinanden til råds.

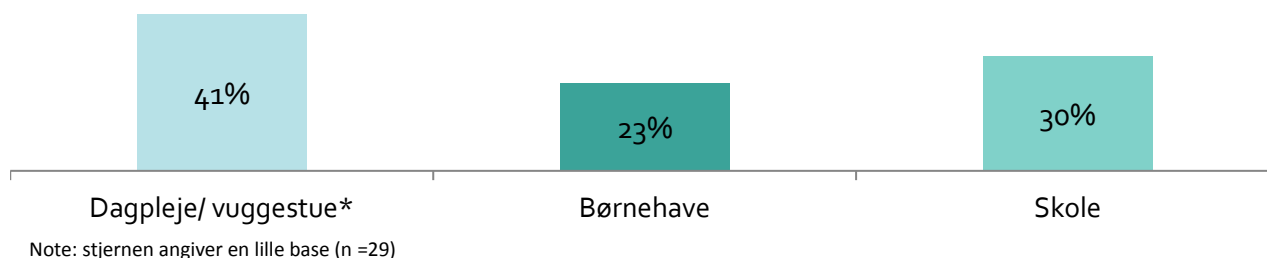
- Pædagog, vuggestue, bruger i høj grad programmet

Omvendt er der en helt anden situation for de institutioner, hvor hele institutionen har fået et samlet kursus. Her er der langt mere sparring på tværs og institutionerne opnår et fælles sprog omkring Fri for Mobberi. Dette bekræfter tidligere undersøgelser omhandlende Fri for Mobberi, der har vist klare tendenser på, at des flere medarbejder i en given institution, der har været på kursus, des nemmere er programmet at implementere og sikre en kontinuitet i arbejdet.

4.5.12. Hypotese 12: Vi får ikke Fri for Mobberi lagt ind i planen for ugen (ikke fast på skemaet)

Den sidste hypotese omhandler, hvorvidt Fri for Mobberi bliver lagt i planen for ugen og dermed er planlagt fremfor noget impulsivt. Færrest får planlagt brugen på vuggestue niveau, men her er hverdagen også mere løs end på de øvrige niveauer. Dog hører vi i den eksplorative fase, at selv pædagogerne på vuggestueniveau har behov for at planlægge deres aktiviteter og pædagogiske sigte, da dette ellers glemmes og sidesættes i en travl hverdag.

Vi får ikke Fri for Mobberi lagt ind i planen for ugen (ikke fast på skemaet)

4.5.13. Opsummering på hypoteser

Ud af de tolv testede hypoteser, da skiller fem hypoteser sig ud som områder, hvor programmet kan styrkes eller hvor der er behov for at arbejde på nye løsninger og indhold. Nogle hypoteser kan også med fordel undersøges nærmere for at forstå, hvad der ligger til grund for synspunkterne.

De to hypoteser omhandlende fagpersonalets eget brug af programmet viser især, at der er et potentiale i at arbejde yderligere med fagpersonalet egen rolle og tydeligere formidle de styrker, som det giver, når fagpersonalet tør og prioriterer tid til at arbejde hermed.

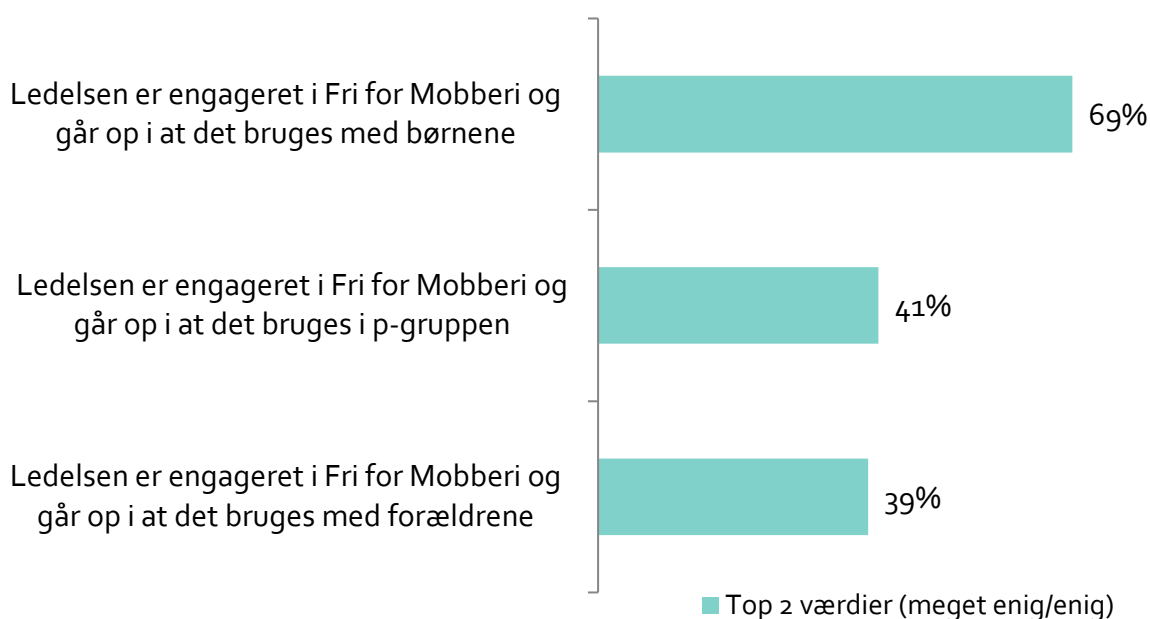
Derudover bør Mary Fonden og Red Barnet arbejde med, hvordan de i øget grad skaber rammer for, at brugerne kan spare med hinanden og få afklaret de løbende spørgsmål, der i sidste ende kan blive til barriere for Fri for Mobberi. Og det sidste vigtige indsatsområde er at udarbejde hjælpemidler og argumenter for, hvorfor det er afgørende, at Fri for Mobberi tænkes ind i det kontinuerlige arbejde helt ned på ugeniveau. Her handler det både om, at værktøjer som børnemøder og aktiviteter tænkes ind i skemaet, men yderligere også, at de pædagogiske virkemidler og tilgangsmåder kommer ind under huden og dermed bliver en fast forankret del af kulturen.

4.6. BARRIERER I RELATION TIL FORÆLDRE OG LEDELSEN

Som tidligere beskrevet, så viser denne undersøgelse klart, at Fri for Mobberi først og fremmest benyttes som et værktøj i relation til børnene. Dette er en klar barriere, når målsætningen er, at Fri for Mobberi skal danne kultur, da dette ikke sker uden, at alle øvrige parter (forældre, fagpersonalet og ledelsen) har engagement i og viden herom. Som nedenstående tabel viser, så mener kun hver anden deltager, at deres ledelse har et solidt kendskab til Fri for Mobberi.

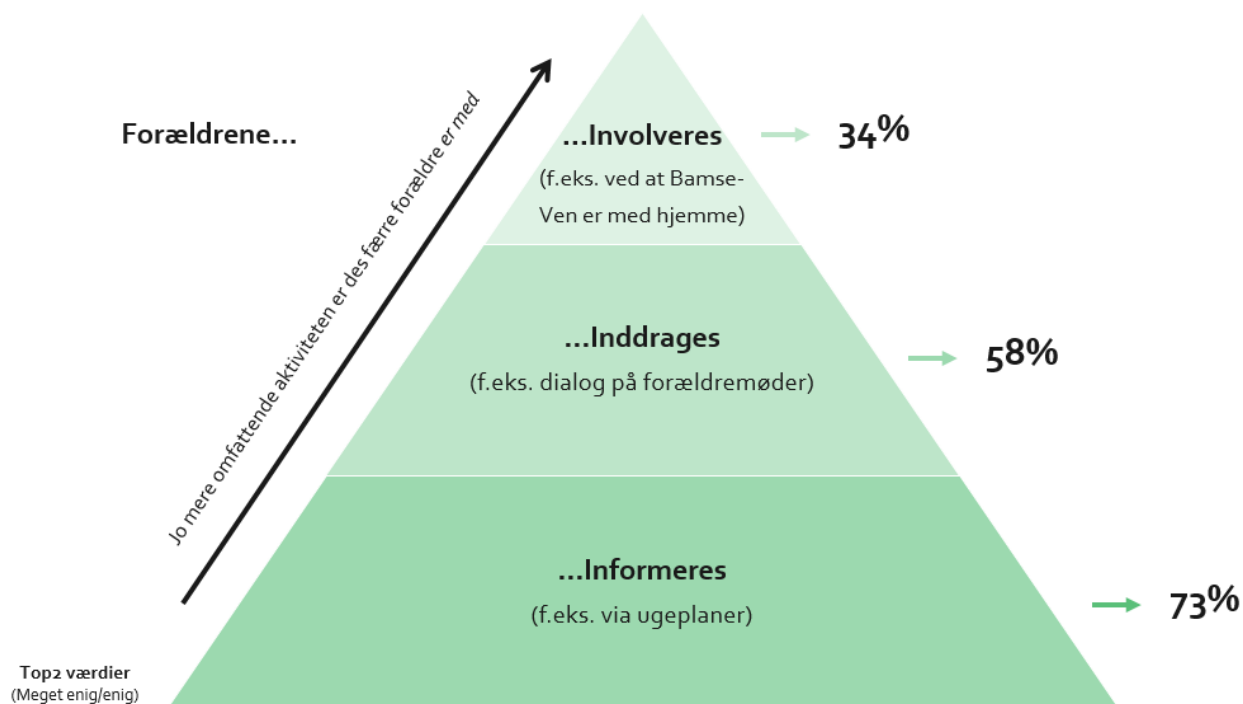
Dette spørgsmål er yderligere suppleret af spørgsmål omhandlende ledelsens engagement. Her bekræftes, at fokus først og fremmest er på brugen med børnene.

Det er ikke unaturligt at fokus ligger hos børnene, men ovenstående manglende prioritering af personalet og forældre gør, at der sjældent dedikeres tid til at fortælle om Fri for Mobberi på møder og især prioriteres det ikke, at fagpersonalet og forældre selv afprøver de værktøjer, der ligger i kufferten.

Forældrenes engagement er meget centralt idet, at de i dagligdagen er rollemodeller for børnene i forhold til, hvordan man taler om og til andre (især andre forældre) samt hvordan man spørger ind til og løser en konflikt. I kufferten ligger der et brev med forældretips, der kan udleveres til forældrene, hvilket flere har gjort, men ofte gentager personalet ikke dette, når der kommer nye børn og forældre til. Derudover forsøger institutionerne at kommunikere til forældrene igennem plakater, plancher mm. De vurderer, at dette virker af svingende karakter og flere har opfattelsen af, at ophæng nemt bliver overset i en travl hverdag. Derudover oplever vi ligeledes, at fagpersonalet kan være berøringsangste, når det drejer sig om at kræve deltagelse og engagement fra forældre, som ofte har travlt. Nedenstående pyramide viser, hvordan fagpersonalet forsøger at inddrage forældrene:

Modellens tre niveauer refererer til, hvor omfattende brugen og kommunikationen omkring programmet er med forældrene. At blive *informeret* handler om, at forældrene modtager kommunikation via ugeplaner eller ugebrev, dette er udelukkende énvejskommunikation. Når forældrene *inddrages*, så er der dialog om programmet f.eks. på et forældremøde, hvor der tales om programmet og diskuteres i grupper. Når forældrene *involveres*, så skabes der aktiviteter, som forældrene skal deltage i eks. når Bamseven skal med barnet hjem.

Som modellen viser, så involveres kun 34 % af forældrene, mens fagpersonalet er bedre til at informere og inddrage. Så des sværere og mere krævende dialogen bliver, så falder flere forældre fra. Og her er det ikke forældrenes ansvar, da det handler om, hvorvidt fagpersonalet stiller krav eller opfordrer hertil.

4.6.1. Prioritering på kommunalt niveau efterlyses

I den eksplorative fase fik vi gode input til, hvordan fagpersonalet mener, at deres arbejde med Fri for Mobberi kan styrkes. Og her viste prioritering på det kommunale niveau sig som et tema på tværs af vuggestuer, børnehaver og skoler. Blandt nogle kommuner er der taget beslutning om, at institutionerne skal arbejde med Fri for Mobberi. Det opleves som positivt, når der træffes en sådan beslutning, da arbejdet hermed kan få større betydning, idet børnene kender hertil i overgangsfaserne (f.eks. børnehave og skole) og dermed bliver et tryghedsskabende element, som der kan arbejdes videre med.

Der er i undersøgelsen blevet defineret fem områder, hvormed prioritering på det kommunale niveau kan styrke Fri for Mobberi programmet:

1. Anerkendelse af arbejdet med det sociale
2. Skabe relationer for videndeling på tværs af institutioner
3. Skabe en konstruktiv feedbackkultur på tværs af niveauer (vuggestuer, børnehaver og skoler)
4. Vise tydeligere, hvad der forventes på de tre niveauer (vuggestuer, børnehaver og skoler)

Vi oplevede, i tråd med øget prioritering, en frustreret pædagog i indskolingen, der savnede forståelse for det arbejde, som hun kunne bidrage med.

Vi er en skole, der er kendt for vores høje faglige niveau. At skulle arbejde med noget mere socialt og ikke målbart på skema har derfor været en kamp.

- Pædagog, skole, programmet bruges af nogle

Det var endelig lykket for denne pædagog at komme igennem med sin agenda om øget fokus på de sociale relationer og deres indflydelse på elevernes indlæring, hvilket betød, at skolen fra skoleåret 2018/2019 ville have Fri for Mobberi som en mere fast del af skoleskemaet i indskolingen.

Hvis prioriteringen kan øges på kommunalt niveau, så kan dette også medføre, at der sker øget videndeling og anerkendelse på tværs af niveauerne. Som nedenstående pædagog italesætter, så er det dejligt at blive anerkendt for sit arbejde og opnå forståelse for, om det reelt gør en forskel og dermed skabe fremadrettet motivation.

Jeg har én gang hørt, at børnehaven roste det arbejde, som vi har lavet i forhold til mobning og fællesskabet – det var rigtigt dejligt.

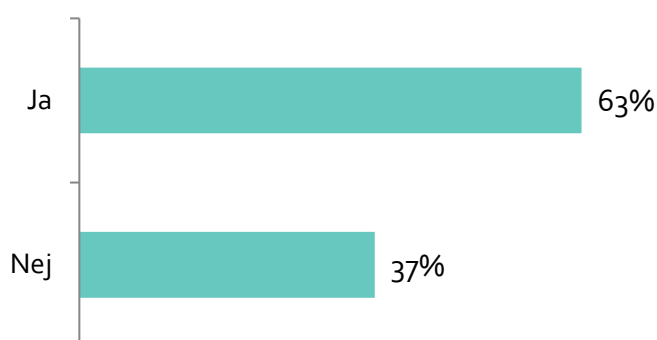
- Pædagog, vuggestue, bruger i høj grad programmet

Denne feedback kan nemmere skabes i integrerede institutioner, men der savnes især øget feedback mellem børnehaver og skole, hvor pædagogerne har et oprigtigt ønske om at skabe de bedste forudsætninger for de børn, som de sender videre i skolesystemet.

4.7. INDBLIK I BRUGEN AF KURSER

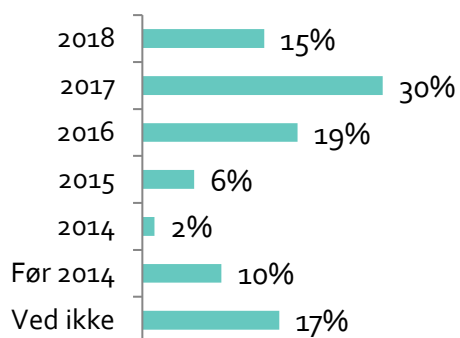
Som en mindre del af undersøgelsen har vi haft fokus på, hvor mange og hvornår deltagerne har været på kursus (siden undersøgelsen blev gennemført benævnes dette grundkursus) i Fri for Mobberi. Som nedenstående tabel viser, så har 63% af deltagerne været på heldagskursus i programmet. Det skal dog noteres, at undersøgelsens tal kan være lidt højere end virkeligheden, idet deltagerne i undersøgelsen må formodes at have et højt engagement i programmet.

Har du været på instruktørkursus i Fri for Mobberi (heldagskursus)?

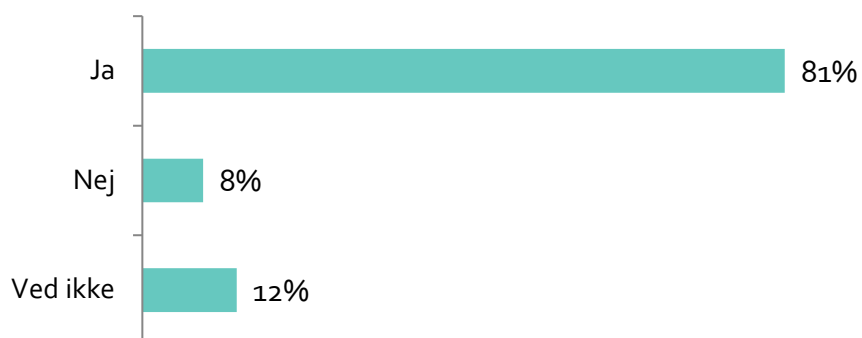
Hele 65% af institutionerne har haft personale på kursus indenfor årene 2016-2018. Dermed har hovedparten nyere erfaring, som de kan trække på i arbejdet med Fri for Mobberi. Vi ved yderligere, at initiativet til kursus oftest kommer fra medarbejderen selv eller en leder.

Hvornår har institutionen sidst haft nogen på kursus i Fri for Mobberi?

Med hele 81% er der en klar fortælling omkring, at medarbejderne videndeler med sine kollegaer, når de kommer hjem fra kursus.

Sket der vidensdeling efter at en eller flere medarbejdere har været på kursus i Fri for Mobberi?

73% tilkendegiver at videndelingen sker på møder, mens 25% sker mere uformelt i hverdagen. Dog ved vi desværre fra den eksplorative fase, at den formelle videndeling til møder ofte sker i form af en kort mundtlig præsentation og ikke decideret arbejde med værktøjerne (herunder samtaletavler eller dilemmakort). Dette sker formentlig som en prioritering af tid, idet møder ofte sker sjældent og der er mange ting på agendaen. Dog bør der foretages yderligere undersøgelser af videndelingen for til fulde at forstå, hvordan dette finder sted og hvordan dette kan forbedres.